

Till:

Kulturminister Alice Bah Kuhnke

Kulturutskottet

För kännedom:

Svenska Filminstitutet

Till Kulturminister Alice Bah Kuhnke samt ledamöter i Kulturutskottet med anledning av de pågående diskussionerna om en ny filmpolitik

Följande pm beskriver vår gemensamma syn kring de frågor som regeringen väntas återkomma till när det gäller inriktningen på svensk filmpolitik i samband med filmavtalets upphörande. Pm:et tar inte ställning för eller emot en helstatlig filmpolitik. Pm:et berör inte frågan om piracy, som bör adresseras i särskild ordning, eller omfattning av stödet till film, och inte heller momsfrågan, som hanteras inom ramen för budgetprocessen.

Samtliga undertecknare har inkommit med remissvar på Ds 2015:31 "Framtidens filmpolitik". Anledningen till detta pm är att vi nu vet mer om förutsättningarna för den nya helstatligt finansierade och formulerade filmpolitiken. Undertecknarna har även invändningar mot hur filmpolitiken tolkas och verkställs idag. Med en helstatlig filmpolitik förläggs en ännu större makt över genomförandet på Svenska Filminstitutet. Det är då viktigare än någonsin att det finns tydliga målformuleringar och att modeller för utvärdering och ansvarsutkrävande är på plats.

Stockholm, Göteborg, Malmö och Luleå 2016-01-22

Film i Skåne

Ralf Ivarsson, VD

Film Väst

Tomas Eskilsson, VD

Film&TV-Producenterna

Björn Rosengren, ordförande

Sveriges Television AB

Hanna Stjärne, VD

Filmpool Nord

Susann Jonsson, VD

TV4 AB

Åsa Sjöberg, Innehållsdirektör

Synpunkter på vision och mål för svensk film

Bakgrund

Under 2016 styrs den svenska filmpolitiken i huvudsak av det förlängda filmavtalet. I avtalets portalparagraf uttrycks de övergripande målen: en svensk film av hög kvalitet, med hög attraktionskraft och en stark och dynamisk bransch. Det är vår uppfattning att detta fortsatt bör vara utgångspunkten för filmpolitiken. Målen utgår ifrån all filmpolitiks grundpelare: filmkonsten, publiken och branschen. Svensk films fortsatta relevans är avhängig av i vilken grad vi når dessa tre mål. Den nya filmpolitiken behöver i högre grad än i dag säkerställa att dessa mål är i fokus.

Målen

Målen bör, precis som brukligt vad gäller filmpolitik och i enlighet med förslagen ovan ha tre grundläggande perspektiv. Ett publikt perspektiv, ett konstnärligt perspektiv och ett branschperspektiv. Målen bör inte vara för många, de bör vara tydliga och de bör vara uppföljningsbara. Utformningen av stödordningen och beslut om stöd bör kunna härledas direkt till målen och bidra till att vart och ett av dem uppnås.

Publikperspektivet är centralt. I ett litet språkområde som Sverige är det fullkomligt avgörande att filmpolitiken inte bara värnar den smalaste filmen utan också säkrar en bredd. Filmpolitiken måste utgå från insikten att filmproduktion i Sverige, även produktion av bred film, bygger på gemensamma ansträngningar från både offentligt håll och från branschen i stort.

Sverige bör ha ett offensivt mål och den nuvarande utvecklingen bör vändas. Antalet biobesök på svensk film har minskat med närmare 700 000 biobesökare under 2015. Vi anser att den publika ambitionen bör höjas påtagligt. Det finns inget skäl för att vi ska vara radikalt sämre än våra grannländer på att skapa film som når och engagerar den inhemska publiken.

Kvalitetsperspektivet är en självklarhet för en filmpolitik. Filmen är beroende av det goda berättandet och av konstnärskap. Förmågan att gestalta och tillgängliggöra en historia är en väsentlig egenskap i filmskapandet, och förmågan att berätta är en viktig del av kvalitetsbegreppet. Kvalitetsbegreppet bör också inkludera värdeord som: originalitet, tema, berättarteknik, karaktär, kontext och visuellt uttryck.

Vi är idag inte tillräckligt mycket i centrum i den internationella filmdiskussionen. Tvärtom är det alltför ovanligt att svensk film vinner internationellt, professionellt erkännande. Vi har dock ett antal lovande konstnärskap och just mot bakgrund av det är det centralt att filmpolitiken inte enbart fokuserar på att säkra inflödet av nya röster utan också säkrar de befintligas möjlighet till utveckling.

Det är avgörande att en bred filmuppställning inte sätter publika ambitioner *mot* konstnärliga. Faktum är att de ofta går hand i hand.

Branschperspektivet. Det finns grundläggande skillnader mellan filmområdet och andra kulturpolitiska fält i det att filmen som kulturform i betydligt högre grad än andra är beroende av en hel bransch i samverkan. Med bransch menar vi alla de som arbetar med att säkra att film blir till: Producenter, manusförfattare och regissörer, skådespelare, finansärer och produktionsbolag. Det innebär att det ömsesidiga beroendet mellan stödstruktur, enskilda kreatörer och professionella företag är betydligt större än på andra konstområden. Det krävs inte minst goda incitament för privata investeringar i film. En sund ekonomi gynnar både konstnärligt och ekonomiskt risktagande

och är förutsättningen för en modig bransch. Idag pekar så gott som alla siffror i rakt motsatt riktning.

I ett litet språkområde som Sverige behöver filmpolitiken säkerställa att filmbranschens förutsättningar är hållbara över tid. Detta behöver uttryckas explicit i filmpolitikens mål. Hållbara förutsättningar krävs för att konstnärskap ska få möjlighet att utvecklas långsiktigt och att professionalismen ska upprätthållas i branschen. För att högkvalitativ film ska kunna göras krävs starka välfungerande produktionsbolag med kontinuitet.

Genomsyrandeperspektiv

Om filmen ska angå alla så måste den ha utrymme för många röster och perspektiv. Vi anser att mångfald i vid bemärkelse bör präglade filmproduktionen. Det främjar och styrker också det offentliga samtalet. Detta bör dock vara något som genomsyrar filmen som ett tvärgående perspektiv och inte något som arbetas med som en motsats eller ett alternativ till publika eller konstnärliga mål.

Genomsyrandeperspektiv bör vara att i vid bemärkelse spegla hela Sverige. Dolda strukturer som leder till diskriminering bör aktivt motarbetas. Rösterna bör inte kvoterats fram, men processer bör finnas som säkerställer och stimulerar jämställdhet och mångfald.

Övriga mål

Till de centrala perspektiven ska läggas mål avseende filmarvet och främjandet av filmen som konstform och uttrycksmedel. Dessa bör dock särskiljas från de som riktar in sig mot ny produktion av film och vi berör dem inte närmare i detta pm.

Förslag

Vision

Svensk film uppfattas på hemmaplan som en av de mest angelägna konst- och kulturformerna och når en bred publik. Svensk film roar, oroar, berör, engagerar och upprör medborgarna. Den utgör grund för underhållning, reflektion, samtal och livliga diskussioner. Kreativitet, mångfald och kvalitet präglar den svenska filmen

Svensk film uppfattas som den mest angelägna och konstnärligt intressanta i Europa och världen. Svensk film har stor spridning globalt. Svensk film placerar Sverige på de många världsmedborgarnas mentala karta över den värld vi lever i.

Mål

- Svensk film ska nå och angå så gott som alla invånare i Sverige. Svensk film ska ha flest inhemska biobesök per capita i Norden och en betydande räckvidd i alla visningsfönster.
- Sverige ska uppfattas som ett ledande filmland i Europa i kraft av den svenska filmens konstnärliga kvalitet och publika angelägenhetsgrad. Svensk film ska vara väl representerad vid filmens mest centrala mötesplatser.
- Svensk filmbransch ska vara självständig, kompetent, kreativ och innovativ. Branschen ska vara livskraftig och ha en sund ekonomi.

Genomsyrandeperspektiv

- *Svensk film ska präglas av jämställdhet och mångfald i vid bemärkelse och spegla hela landet. Barn och unga ska särskilt prioriteras. Tillgänglighet för funktionsnedsatta ska understödjas.*

Synpunkter på styrning och uppföljning av Svenska Filminstitutet

Bakgrund

Få konstarter är så beroende av en bransch i samverkan som filmen. Varje film är resultatet av ett stort antal parter gemensamma kraftansträngning. Nästan ingen film görs utan både offentliga och privata medel vilket är unikt i kultursammanhang. Kostnaden per produktion är hög och det finns litet utrymme för misstag. Allt detta ökar vikten av att upprätthålla ett tillräckligt knowhow i branschen och att samspelet mellan enskilda upphovsmän, offentliga parter och privata finansärer fungerar.

Vi ser idag en olycklig uppdelning mellan det som prioriteras av Filminstitutets filmkonsulenter och det som efterfrågas av distributörer, biografägare, tv-kanaler och en bredare publik. Det är en olycklig situation där varken den smalare eller den breda publikfilmen tillåts nå sin fulla potential. Och där den amerikanska studiofilmen stärker sin dominans.

Det är viktigt att vi inte bygger en egenmäktig myndighet på området som i praktiken får monopol på utvecklingen av svensk film och som detaljstyr kreativiteten utifrån snäva politiska "mål". Så fungerar inte konsten, och så bygger vi inget nytt stort filmarv. Vi ser därför ett stort behov av att det blir tydligt hur styrningen av Filminstitutet och dess samverkan med branschen ska fungera.

Vi står inför en av de största förändringarna för filmen sedan filmavtalet skapades. En mycket stor makt över den svenska filmens utveckling koncentreras till Filminstitutet. Inga förslag finns om hur Filminstitutet ska styras, eller reformen utvärderas – trots att det är den mest genomgripande för filmen på flera decennier.

Förslag

Styrelsen

- Styrelsens uppdrag och mandat bör vara tydligt och långtgående. Styrelsen bör exempelvis ansvara för beslut om stöd- och konsulentordning.
- Enskilda styrelseledamöter bör ha en god förankring i branschen och stor kunskap om filmproduktionens villkor.
- Som helhet bör styrelsen ha en sammansättning som garanterar såväl konstnärlig som ekonomisk kompetens, liksom god insikt i villkoren för produktion av film.
- Även om styrelsen utses av regeringen, bör det finnas en process som möjliggör för branschens aktörer att nominera ledamöter till styrelsen.

Verksamheten inom Filminstitutet

- Det bör finnas tydliga krav på Filminstitutet att samverka med branschen.
- Filminstitutet bör ha i uppdrag att ta fram och verka utifrån en helhetstrategi som säkrar att det finns en sammanhållen strategi kring satsningarna på film.
- Det bör finnas processer som säkrar att helhetsambitionerna nås
- Större förändringar av stödordningen/arna bör remitteras i branschen.

Transparens

- För att branschen ska kunna utvärdera och förstå de avväganden som görs inom Filminstitutet bör arbetet så långt som möjligt präglas av öppenhet och transparens. Det gäller i synnerhet stiftelsens strategier och policys när det gäller stöd. Uppgifter kring enskilda projekt kan behöva affärssekretess.

Råden

Vi är tveksamma till de råd som föreslagits knyta till Filminstitutet. Det är ytterst oklart på vilka kriterier de ska utses och vilket mandat de ska ha. Det är en stor risk att de används på ett sätt som försvårar ansvarsutkrävande.

Vi föreslår i stället ett i förhållande till Filminstitutet fristående råd där alla branschens parter samlas. Detta kan vara ett sätt att minska risken för politisk detaljstyrning av Filminstitutet, då processen kring styrfrågor som exempelvis valet av indikatorer kan göras mer transparent. Rådet träffas lämpligen ett par gånger per år. Inrättas ett sådant råd bör aktörerna ges möjlighet att i förväg lämna synpunkter på exempelvis Filminstitutets utvärderingar.¹

Det är viktigt att poängtera att Filminstitutet bör ha ytterligare kontaktytor gentemot branschen utöver den kontakt som rådet utgör. En kontinuerlig kontakt med branschens olika parter är en viktig framgångsfaktor.

Uppföljning och utvärdering

Det bör finnas en skyldighet för Filminstitutet att årligen rapportera måluppfyllnad och hur arbetet bedrivits. Redovisningen bör vara transparent och lättillgänglig. Uppfyllelsen av målen ska kunna mätas mot kända och allmänt accepterade indikatorer. Indikatorerna redovisas per år och planeringscykel (3–5 år) och på ett sådant sätt att jämförelser kan göras.²

Indikatorer behöver sannolikt definieras av Filminstitutet, men de bör kunna ifrågasättas och bytas ut om de bedöms mindre lämpliga. För att det ska vara möjligt bör de remitteras.

En större, av Filminstitutet oberoende, uppföljning bör äga rum efter en tid, där branschens olika aktörer ges möjlighet att lämna synpunkter på arbetet. Formerna för denna bör klargöras redan från start.

Vi anser att det inte är rimligt att samma organisation som uppdragits att *utföra* filmpolitiken också ansvarar för *utvärderingen* av verksamheten.

¹ Om råden ändå inrättas som en del av strukturen inom Filminstitutet, så bör det klart tydliggöras vilket uppdrag och mandat de har. De kan lämpligen utses av styrelsen på förslag från branschaktörer, de bör spegla alla delar av branschen och ha en indelning som utgår från genre/form.

² *Exempel på indikatorer:*

- *Publik på bio och i andra fönster i absoluta tal i Sverige och utomlands*
- *Publik/capita på bio och i andra fönster i Sverige och utomlands (nedbrutet i Norden, Europa och övriga världen)*
- *Marknadsandel*
- *Filmer valda i huvudtävlan i definierade festivaler/Filmer valda i huvudtävlan i Berlin och Cannes*
- *Filmer valda till en officiell sektion i definierade festivaler*
- *Internationella filmpriser i definierade festivaler*
- *Internationella filmpriser i stort med tydlig särredovisning av långfilm, dokumentär och kortfilm*
- *+ relevanta branschindikatorer som kan reflektera kontinuitet, ekonomisk stabilitet och tillväxt*

Synpunkter på stödordningen

Stödstrukturen bör generellt avgöras av Filminstitutet, men filmpolitiken bör rimligen tydliggöra vad stöden syftar till. Vi vill i det sammanhanget betona några aspekter som vi bedömer viktiga att ta hänsyn till. Ledord för stödstrukturen bör vara ord som fokus, samverkan och helhetssyn.

Fokus. Syftet med stöden bör i första hand vara att främja utvecklingen och produktion av film. Uppdraget bör inte vidgas till rörlig bild i stort, eftersom risken då är att resursen sprids för tunt. Stöden bör inte vara för många eftersom ett sammanhållet stödsystem kan ha starkare fokus på väl definierade mål och därmed större möjlighet att lyckas nå även högt ställda mål.

Samverkan. Enskilda filmer är oftast ett resultat av finansiering från både olika offentliga och privata källor. Om dessa olika finansieringskällor samverkar så ökar möjligheten att det görs fler, både publikt och kvalitetsmässigt, starka svenska filmer.

Helhetssyn. Stödstrukturen bör utgå från en helhetssyn som främjar ett brett och varierat utbud vad gäller format, genre, målgrupp och teman. Produktionsstöden bör inte fördelas på ett sätt som leder till ett polariserat filmutbud, endast bestående av så kallad smal, konstnärlig film och bred, publik film.

Barnfilm

Värdet av en barnfilm som ses och uppskattas av den svenska barnpubliken kan inte överskattas. Barnfilmen kan inte primärt vara en arena för experiment utan fokus bör ligga på att ge barn, och i hög grad även deras föräldrar gemensamma upplevelser. Det är denna inriktning som har byggt de historiska internationella framgångarna. Stödgivningen bör utformas så att barnfilmen gynnas.

Fokus på professionell utveckling och inte allmän talangutveckling

Den nationella filmpolitikens primära uppgift är att identifiera och stödja de största talangerna och de absolut bästa projekten från de mest kompetenta och erfarna bolagen. Den nationella filmpolitiken bör inte i första hand fokusera på talangutveckling, i synnerhet inte i Sverige där vi har ett stort antal regionala resurscentrum som erbjuder utveckling av unga filmare. De begränsade resurser som finns till stöd för långfilmsproduktion på Filminstitutet bör fokuseras främst mot den professionella sektorn.

Stöd för utveckling och innovation

Stödet för utveckling är centralt och vi delar bedömningen att det finns behov av ökade resurser för detta. Utvecklingsstödet bör utformas så att det både tar hänsyn till konstnärliga och publika perspektiv. Utvecklingsstödet bör dock i första hand lämnas till projekt som har potential att bli film.

Vi är positiva till en uppluckring av den nuvarande fönsterstrukturen, men vill betona att utveckling i första hand inte handlar om detta utan om filmberättandet i sig. Man bör därför snarare ta sikte på innehållslig utveckling än att låsa sig vid form- och fönsterutveckling. Det är också värt att betona att det i första hand bör vara marknaden som hittar vägarna till publiken. Den fördelning av fönster och sammansättningar av aktörer som uppstår är resultatet av enskilda förhandlingar.

Filmpolitiken bör bidra till en hållbar utveckling för såväl enskilda kreatörer som bolag som kan upprätthålla kompetens för filmproduktion över tid.

En åtskillnad bör göras mellan innovation och utveckling. Utveckling bör, för att säkra en mångfald av genomförbara projekt, utgöra den största delen av detta stöd. Vid sidan om detta bör det finnas ett

visst utrymme för genuin innovation, mer experimentell verksamhet som kan bidra till en långsiktig kreativ utveckling av branschen.

Stöd för produktion - förhandsstöd

Vi menar att filmpolitiken bör ha en tydligt uttalad ambition om att möjliggöra filmer ur samtliga av följande kategorier:

- filmer med hög konstnärlig kvalitet utan särskilda publika förväntningar
- filmer med hög konstnärlig kvalitet och publikt genomslag
- filmer med bredd och hög publikpotential

Förhandsstöd i olika form bör fördelas mellan dessa tre kategorier film.

Stöd för produktion – efterhandsstöd

Efterhandsstödet simulerar en större publik i ett litet land som Sverige och är en viktig del i att skapa kontinuitet och därmed potential för såväl konstnärlig som professionell utveckling för olika aktörer. Det bidrar även till ökade privata investeringar i svensk film vilket ger möjlighet till fler filmer och högre budgetar. Vi ser därför PRS, eller liknande stöd, som en självklar del i en framtida stödstruktur. Systemet bör även vara stabilt över några års tid, så att det blir möjligt för branschens aktörer att planera långsiktigt.

Stödstrukturen bör stimulera till privata investeringar i film. Starka bolag och kreatörer som återkommande ges möjlighet att göra film är centrala faktorer för att stärka publika, konstnärliga och institutionella kvaliteter.

Helt avgörande för en stark svensk film är en bransch och ett stödsystem i tät samverkan, något vi inte ser i tillräckligt hög utsträckning idag. Alla som på ett eller annat sätt är involverade i produktionen av svensk film är avhängiga av offentlig finansiering. Men kreativiteten, berättarlusten, historierna, kommer från manusförfattare, regissörer och producenter. Det offentliga stödsystemet måste förstå att hantera uppdraget för att skapa de allra bästa förutsättningarna för en livaktig och stark bransch med högt ställda ambitioner både vad gäller kvalitet och publik.